

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

תוכן

- א. כסהו כראוי ונפל לתוכו שור או חמור ומת פטור.....1
- ב. שלא יגדל אדם כלב רע בתוך ביתו ואל יעמיד סולם רעוע בתוך ביתו שנאמר ולא תשים דמים בביתך.....2
- הדרן עלך שור שנגח ארבעה וחמשה.....4
- א. שור שנגח את הפרה ונמצא עובר בה בצדה ... וכן פרה שנגחה את השור ונמצא ולדה בצדה ואין ידוע אם עד שלא נגחה ילדה אם משנגחה ילדה ... זה כלל גדול בדין המוציא מחבירו עליו הראיה.....4
- ב. דאפילו ניזק אומר ברי ומזיק אומר שמא המוציא מחבירו עליו הראיה.....5
- ג. המוכר שור לחבירו ונמצא נגחן ... יכול שיאמר לו לשחיטה מכרתיו לך ... בגברא דזבין להא ולהא ... דאוקיר בישראל וקאי בדמי רדיא.....6
- ד. ולא אזלינן בתר רובא.....7
- ה. בממונא לא אזלינן בתר רובא.....8
- ו. שאין נזקקין אלא לתובע תחלה ... פעמים שנזקקין לנתבע תחלה והיכי דמי דקא זילי נכסיה.....9

דף מו.

א. כסהו כראוי ונפל לתוכו שור או חמור ומת פטור

החופר בור¹ וכסהו כראוי פטור, והוא שכסהו בכסוי שראוי לעמוד לפי המקום ולפי המשאוי שרגילים להעביר שם, אפילו אינם עוברים בקביעות אלא לפרקים². ויתבאר עוד להלן דף נב. בעזה"ת

¹ שו"ע ונו"כ תי כב ומבואר בתוספתא שאם עשה מסביב לבור מחיצה בגובה י' טפחים פטור, ועי' שו"ת בצל החכמה ח"ד סי' קיד.

² ערוה"ש סעיף כח, עפ"י דברי השו"ע שם כג, ואין חוששים למקרה שיעבור שם משאוי כבד, וצריך שהכסוי יוכל לעמוד שם לעולם לפי דרך העולם, ומ"מ כל שנתגלה אפילו לזמן מרובה, ואפילו באונס, אם נודע לו על כך, חייב. וכן נראה מדברי הערוה"ש.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

ב. שלא יגדל אדם כלב רע בתוך ביתו ואל יעמיד סולם רעוע בתוך ביתו שנאמר ולא תשים דמים בביתך

כבר התבאר לעיל דף טו: שממה שנאמר בפרשת כי תצא (דברים כב פסוק ח) ולא תשים דמים בביתך הוזהרנו מהניח המוקשים והמכשולות בארצותינו ובבתינו כדי שלא ימותו בהם בני אדם³.

וכן כל מכשול שיש בו סכנת נפשות, מצות עשה להסירו ולהשמר ממנו ולהזהר בדבר יפה, ואם לא הסיר והניח המכשולות המביאים לידי סכנה ביטל מצות עשה ועבר בלא תשים דמים⁴.

ולכן אין להשאיר חוט חשמל פתוח בחצרו, שמא יגע בו אחר ויתחשמל ח"ו. ולא ישאיר סולם רעוע בתוך ביתו, או גדר הנוטה ליפול, וכל כיוצא בזה.

ומשום כך אסור לגדל כלב רע⁵ או כל חיה רעה, אלא א"כ הוא אסור בשלשלאות של ברזל וקשור בהן, שאם לא כן כשאינו קשור הוא נובח ונושך ואשה שבאה לביתו, מפלת מיראתו⁶.

אולם בימינו מותר לגדל כלב שמירה כשצריכין לו ג"כ לשמור הבית, ואין צריך לקשרו. אולם אם הוא ידוע לכלב רע שיש לחוש שיזיק בני אדם, פשוט שאסור ג"כ לגדלו אלא א"כ הוא קשור בשלשלאות של ברזל.

³ סה"מ לרמב"ם ל"ת רהצ

⁴ שו"ע ונו"כ חו"מ תכז ח

⁵ שו"ע ונו"כ שם תט ג

⁶ אך כשהוא קשור בשלשלאות של ברזל. דאז טעם שישוך וגם טעם שמנבח ומפילות הנשים מיראתו אין כאן, כיון דיודעין שהוא קשור לא מתיראין ממנו ואינן מפילות

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

י"א⁷ שכלב שאינו רע מותר לגדלו בכל גווני, ויש אוסרים⁸. אולם על אף שאין לאסור מדין לא תשים דמים, אין⁹ ללכת עם כלב בראש כל חוצות, מלבד במקום בו יש צורך גדול, כגון כלב נחיה לעיור וכדומה¹⁰.

והרבה דברים אסרו חכמים מפני שיש בהם חשש¹¹ סכנת נפשות, וקצתם נתבארו בטור יו"ד סי' קט"ז, כגון מה שאסור לילך במקום סכנה כגון קיר נטוי וגשר רעוע וכיוצא בזה ולא יצא יחידי בלילה¹².

בכלל זה מי שיש לו מכונית¹³, עליו ליזהר שהבלמים יהיו תקינים, ושההגה יהיה תקין, ויקפיד על חוקי התנועה, ולא יסע במהירות מופרזת, כדי שלא יביא עצמו ואחרים לידי סכנה. ומכונית החונה על המדרכה אם הדבר גורם להולכי רגל שירדו לכביש ולסכן את חייהם, עובר בכך על לא תשים דמים בביתך

כל העובר על דברים אלו וכיוצא בהם, ואמר הריני מסכן בעצמי ומה לאחרים עלי בכך, או איני מקפיד בכך, מכין אותו מכת מרדות והנזהר מהם עליו תבא ברכת טוב¹⁴. מי שיש ברשותו דבר מזיק מנדין אותו עד שיסירנו מפני שהוא עובר על לא תשים דמים בביתך בביתך שגורם היזק¹⁵.

⁷ בהגהות מיימוניות פ"א מרוצח [סק"ג] כתב דדוקא כלב רע אסור אבל כלב שאינו רע מותר לגדל, וכן פסק הים של שלמה [שם פ"ז ס"ק מ"ה] ומביא ראיה מירושלמי [שם פ"ז ה"ז],

⁸ בית יעקב שם

⁹

ועוד וזה העיקר אצלי, במקומות הללו שהפקירות כך מצוי ויהדות כך נתרופפה, ורבים הם האנשים השחצנים ההולכין עם כלביהן בראש כל חוצות, אף שעפ"י אפשר שאין זה בכלל מה שנאמר בסוף מרובה דלא יגדל את הכלב, והמגדל כלבים כמגדל חזירים, למה נפ"נ למיקם עלי' בארור, כיון שבשו"ע חו"מ סי' ת"ט הגירסא לא יגדל כלב רע בתוך ביתו אלא א"כ קשור בשלשלאות, אכן מאן מפסי לידע אם זה הכלב אינו בסוג זה – והעיקר שאין זה רגש יהדות האמיתית להוליך עמו כלבים, רק האנשים השחצנים עושין כן. שו"ת חלקת יעקב אורח חיים סימן לד'

¹⁰ ועיי"ש ואגר"מ או"ח א מה אם מותר להכנס עם כלב נחיה לבית הכנסת.

¹¹ עיין אגרות משה חו"מ סי' עב דמכיון שאין בו ודאי סכנת נפשות אלא רק חשש סכנה אינו אסור אלא מדרבנן ועיין בשו"ת ציץ אליעזר חט"ו סי' לט ועיין שו"ת יביע אומר ח"א או"ח סי' כד אות ג. ועיין ספר שמירת הגוף והנפש במבוא פ"א שהאריך בענין זה

¹² שם סעי' ט חכמת אדם כלל סח סעי' ד

¹³ כן כתב הגאון בעל מנחת יצחק בתשובה שפורסמה בספר משא הדרך (פרק א' עמוד 32) כבשו"ת שבט הלוי חלק ו' (סימן קיב)

¹⁴ שו"ע חו"מ שם סעי' י

¹⁵ חכמת אדם כלל קעב סעי' לז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

הדרן עלך שור שנגח ארבעה וחמשה

פרק ה שור שנגח את הפרה

א. שור שנגח את הפרה ונמצא עוברת בצדה ... וכן פרה שנגחה את השור ונמצא ולדה בצדה ואין ידוע אם עד שלא נגחה ילדה אם משנגחה ילדה ... זה כלל גדול בדין המוציא מחבירו עליו הראיה

שור שנגח¹⁶ פרה מעוברת והפילה, אין שמין פחת הפרה בפני עצמה ופחת הולד בפני עצמו, אלא שמין כמה היתה הפרה שוה כשהיא מעוברת ובריא, וכמה היא והנפל שוים עתה ומשלם ההפרש.

אם אין ידוע גורם הנזק¹⁷, הרי זה כשאר ממון המוטל בספק והמוציא מחבירו עליו הראיה, ולכן שור שנגח פרה ונמצא עוברת בצדה ואין ידוע אם מחמת הנגיחה הפילה, או שמא כבר הפילה קודם, אין מוציאין הפסד ההפלה מן המוחזק, ואפילו אין המזיק מוחזק כגון שעומדת באחו, שמעמידים הממון בחזקת מרא קמא¹⁸. ואפי' מדיני שמים פטור¹⁹.

¹⁶ שו"ע ונו"כ שצט"ד

¹⁷ שו"ע ונו"כ שם ג

¹⁸ ואיכא למידק מ"ט לא הביא המחבר דעת הרמב"ם ז"ל [פ"כ ממכירה הי"א] דס"ל גבי מחליף פרה בחמור דאפי' שמא ושמא ועומדת באגם יחלוקן משום דס"ל דלא אזלי בתר חזקת מארי קמא אלא בברי וברי ולא בשמא ושמא, ובס"י רכ"ג ס"ב הביא המחבר דעת הרמב"ם ומדוע השמיטו כאן, וכבר עמד בזה מהר"מ אייזנשטאדט בחידושי בריש הפרה והניח בצ"ע. ונראה לי דשאני כאן גבי קנס דכיון דאילו טען המזיק ג"כ ברי לא הי' משלם דלטענת ברי מהני חזקת מא"ק גם כשטוען שמא אין לחייבו דהוי לי' מרשיע עצמו ומודה בקנס פטור מה"ט. תרומת הכרי שם ג.

¹⁹ משום דהו"ל כאיני יודע אם נתחייבתי.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

ואם תפס הניזק אם יש לו מינו שלא היו דברים מעולם, אין מוציאין מידו כדין תפיסה בממון המוטל בספק²⁰.

וכן פרה מעוברת תמה שמשלם מגופה, שנגחה²¹, ואין הפרה לפנינו לגבות ממנה או שאינה שוה חצי הנזק²², ונמצא עוברת בצידה, ואין ידוע אם קודם נגיחה ילדה ואז אין להשתלם מהולד, או לאחר נגיחה ילדה ויש להשתלם מהולד, המוציא מחבירו עליו הראיה ולא יטול מהולד.

ב. דאפילו ניזק אומר ברי ומזיק אומר שמא המוציא מחבירו עליו הראיה

בדינים הנזכרים אפילו²³ שהניזק טוען ברי והמזיק טוען שמא²⁴, ואפילו שאין המזיק מוחזק, כגון שעומדת באחו, ואפילו שמזיק טוען ברי, או שהניזק אומר ברי לי שאתה יודע, השבע לי שאין אתה יודע, פטור משבועה²⁵.

ואף שידוע ונתחייב במקצת ע"פ עדים שראו הנגיחה אינו על השאר מחויב שבועה ואינו יכול לישבע ופטור²⁶. שמשלם בקנס.

²⁰ רמ"א שם מהמור [שם] בשם הרא"ש, ולא כדעת הרמ"ה דכתב דלא מהני תפיסה אפילו בלא עדים, דכיון דקנסא הוא לא שייך ביה חיוב אלא בעדים. סמ"ע שם ו, אולם גם להרא"ש וטור לא מהני כשתפס ויש לו מנו אלא כשתפס קודם שהוד' וה"ה בזמן הזה דליכא מומחין ולא חשוב' הודאה וכמ"ש הרמב"ן והרא"ש ספ"ק דב"ק והמור לעיל ס"ס א' א"כ בכל ענין מהני תפיסה בקנס אם יש מנו כן נ"ל ודו"ק. ש"ך שם ג

²¹ שו"ע ונו"כ שם ב

²² סמ"ע שם ג

²³ שו"ע ונו"כ שם ג

²⁴ ובחי' רע"א כתב אף לפי מ"ש לעיל בגליון סי' קכג בשם הראב"ד דלגבי חזקת מר"ק אמרי' ברי ושמא ברי עדיף. מ"מ י"ל דהכא מודה כיון דהוי ברי גרוע ושמא גרוע.

²⁵ כאן דמיירי בשור תם א"צ לישבע, והטעם מבואר בטור [סעיף ד'] שכתב ז"ל, דלא רמינן שבועה אנתבע אלא כי היכי דלודי, אבל הכא דקנסא הוא ואי מודה מיפטר, אכפירה נמי לא מיחייב שבועה, עכ"ל. סמ"ע שם ה

²⁶ כיון שהוא קנס. כ"כ התוס' ר"פ שור שנגח הפרה ועוד כתבו שם ובג"י ובהגה' אשר"י תירוץ אחר דלא ה"ל לידע ע"ש, ומטעם הילך לא מיפטר דאף ע"ג דכתבתי לעיל סי' פ"ז ס"א וסי' פ"ח סעיף כ"ד דהילך הוי בדבר שהוא בעין אפי' הוא בביתו של נפקד וכ"כ הנ"י גופי' בפ"ק דמציעא היינו דוקא בדבר שהוא של התובע מיד לגמרי והלכך כל היכא דאיתי' ברשותא דמארי' איתי' משא"כ בשור תם דצריך שומא א"כ לאו הילך הוא ש"ך שם ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

וכבר התבאר לעיל דף לה: שכל זה בשור תם אך בשור מועד כשאין ידוע כמה הנזק אם טוען הניזק שהמזיק יודע, אם הוא בנזקי מועד יכול להשביעו היסת, ואם יש עדים ונתחייב על חלק מהנזק, חייב שבועה דאורייתא²⁷.

ג. המוכר שור לחבירו ונמצא נגחן ... יכול שיאמר לו

לשחיטה מכרתיו לך ... בגברא דזבין להא ולאה ...

דאוקיר בישרא וקאי בדמי רדיא

המוכר שור²⁸ למלאכה ונמצא נגחן, הרי זה מום²⁹, ואם מכרו לשחיטה אין זה מום.

לא פירש בשעת מקח³⁰ אם קונה למלאכה או לשחיטה, אם הלוקח רגיל³¹ לקנות רק לשחיטה אין זה מקח טעות, שמסתמא לשחיטה לקחו, ואם רגיל לקנות רק למלאכה הרי זה מקח טעות, וי"א³² שדוקא כשהמוכר מכירו שקונה רק למלאכה, הרי זה מקח טעות.

²⁷ כמבואר בשו"ע ונו"כ ת א

²⁸ שו"ע ונו"כ רלב כג

²⁹ וכתב הסמ"ע הטעם ששור נגחן אסור לקיימו חי מפני שהוא מזיק, וצ"ע תיפוק ליה ששמירתו קשה, וכמו שאמרו (ב"ק דף מ ע"א) נמירותא דאריא לא קבילת עלאי, ומשמע מפירש"י שם שאפילו אינו מועד, שעדיין לא נגח ג' פעמים הרי הוא בכלל אריא והשומר פטור מתשלומים משום דהוי קבלת שמירה בטעות, וא"כ גם במקח למה אינו בכלל מקח טעות מטעם זה. שוב ראיתי באור שמח פט"ז מה' מכירה שמדייק מסוגית הגמרא הנ"ל דדוקא בשומר הוי קבלת שמירה בטעות, אבל במקח, כיון שידע שהוא נגחן, אף על פי שסבור שהוא תם ונמצא מועד אין זה מקח טעות. פתחי חושן חלק ה פרק יב הערה למ

³⁰ שו"ע ונו"כ שם

³¹ ברשב"ם ב"ב צב. ד"ה ה"ג וליחזי כתב שאם הוא עובד אדמה מסתמא קונה לחרישה ואם טבח הוא מסתמא קונה לשחיטה.

³² בשו"ע שם, והוא מדברי הטור, וכ"כ הרא"ש בריש המוכר פירות, ולא ביאר הטעם. אבל ברשב"ם שם כתב, כגון שהיו מכירין זה את זה ה"ז כאילו פירש מכור לי שור לחרישה, ולדבריו צריך גם שהלוקח יודע שהמוכר מכירו, דאל"כ היה עליו להתנות ולפרש לשם מה הוא לוקח, וכ"כ בפלפולא חריפתא ריש פרק הפרה דכיון שלא הודיעו הו"ל כזבין להא ולהא, דאע"ג דאין מנהגו כך (לקנות לזה ולזה) אמרינן ששינה מנהגו עתה, מדלא הודיע למוכר, וצ"ע לדבריו דמדמי ליה לזבין להא ולהא וא"כ הדבר בספק ואזלינן בתר הודעת דמים או בתר מוחזק, ולמה סתם הב"י וכתב בדעת הטור שאם אין מכירו אין זה מקח טעות, וכן צ"ע למה השמיטו מה דמוכח מדברי רשב"ם שצריך שיכירו זה את זה, ועי' קצוה"ח סימן רכז סק"ה. ובתרומת הכרי סימן רלב. ועיין פתחי חושן שם הערה מא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

היה הלוקח אדם הרגיל לקנות גם לשחיטה וגם למלאכה³³, אם יש הפרש בדמים בין שור לשחיטה לבין להרישה³⁴, הולכין אחר הוכחת הדמים³⁵, שאם נתן דמי שור לשחיטה הרי מוכח שלשחיטה קנאו, ואם נתן דמי שור להרישה הרי זה מקח טעות.

לא היה הפרש בדמים³⁶ ואין הוכחה לאיזו מטרה קנאו, הדבר בספק ואין מוציאים מיד המוחזק³⁷, ולפיכך אם כבר נתן דמים המקח קיים, ואינו יכול להוציא מיד המוכר ולבטל המקח, ואם לא נתן דמים, מחזיר לו השור ואינו נותן דמים.

דף מו:

ד. ולא אזלינן בתר רובא

³³ שו"ע ונו"כ שם

³⁴ ובדרך כלל שור לשחיטה נמכר בזול יותר.

³⁵ וכבר האריכו הראשונים והאחרונים למה הולכין כאן לפי הודעת הדמים. ולא אמרינן אין הדמים ראייה, דדוקא ברגיל לזה ולזה, וכמו שאמרו בגמרא דזבין להא ולהא, ובכלל המקח יכול להיות גם שור לשחיטה וגם להרישה, ולפי"ז אם אינו רגיל לא לזה ולא לזה, אלא סתם אדם שלוקח במקרה, שוב אין הדמים ראייה, שהרי אם הוא צריך להרישה ונמצא נחתן הרי זה כמקח אחר, וביותר מוכח כן מדברי הנ"י בהמוכר פירות שכתב בהך דהדמים ראייה שלפי הדמים יכול להכיר דעת הלוקח לשם מה הוא קונה, ואף על פי שלא פירש הוי כאילו פירש, ואי לא יחייב ליה הכי הוי מקח טעות. ומסברא אחרת אפשר שצריך לפרש כן, דבשלמא במי שרגיל בזה שייך לומר שיודע דמי שור להרישה ולשחיטה, וכיון שנתן דמי שור להרישה ודאי להרישה נתכוין, וכן להיפך. אבל סתם אדם מסתמא אינו יודע דמי שוורים ולמה נסמוך על מה שנתן ולא נאמר שנתנה בשווי המקח. כתב המאירי בפרק הפרה, והוכחת הדמים שכתבנו, רוב המפרשים פרשוה אף בפחות משתות, ומ"מ גדולי המפרשים כתבו שלא נאמר דין דמים מודיעים אלא כשיש הפרש ביניהם יותר משתות, דומיא דצמד ובקר לדעת ר' יהודה שאמר בה הדמים מודיעים וכו', והמאירי דחה דבריו, אבל מדברי הרשב"ם לכאורה נראה שמפרש כגדולי המפרשים, ובאחרונים עדיין לא מצאתי הלכה זו. פתחי הושן שם הערה מג

³⁶ שו"ע ונו"כ שם

³⁷ כתב בפעמו"ז שאפילו קנה ממנו שני שוורים ושחט האחד ונמצא מהטריפות שחזור בו, והשני נמצא נחתן, אינו יכול לומר ממ"נ אם חשבתני ללוקח לשחיטה החזר לי דמי הטריפה, ואם כקונה להרישה החזר לי דמי הנחתן, שיכול לומר זה מכרתי לשחיטה וזה להרישה, וצ"ע.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

וכן אם לא היה הפרש בדמים³⁸ ואין הוכחה לאיזו מטרה קנאו, אף על פי שיש רוב לוקחים כנגד המוחזק, הדבר בספק ואין מוציאים מיד המוחזק³⁹, ולפיכך אם כבר נתן דמים המקח קיים, ואינו יכול להוציא מיד המוכר ולבטל המקח, ואם לא נתן דמים, מחזיר לו השור ואינו נותן דמים. וי"א⁴⁰ שאם רוב לוקחים לשחיטה ונמצא הרוב מסייע לצד קיום המקח, הולכין אחר הרוב אף להוציא מיד מוחזק.

ה. בממונא לא אזלינן בתר רובא

כבר התבאר לעיל דף כז: שהמוכר חפץ לחבירו⁴¹, ולא הודיעו לאיזו מטרה קנאו ורוב בני אדם משתמשים למטרה מסוימת, והחפץ אינו כשיר למטרה זו, אלא למטרה אחרת, והמחיר שוה בין אם קנה למטרה זו או למטרת הרוב, אין זה מקח טעות⁴², ואם כבר נתן הדמים אין המוכר חייב להחזיר, שאין הולכין בממון אחר הרוב ואם עדיין לא נתן. יש אומרים⁴³ שאינו חייב ליתן.

³⁸ שו"ע ונו"כ שם

³⁹ כתב בפעמו"ז שאפילו קנה ממנו שני שוורים ושחט האחד ונמצא מהטריפות שחזור בו, והשני נמצא נגחן, אינו יכול לומר ממ"נ אם חשבתני ללוקח לשחיטה החזר לי דמי הטריפה, ואם בקונה להרישה החזר לי דמי הנגחן, שיכול לומר זה מכרתי לשחיטה וזה להרישה, וצ"ע.

⁴⁰ נתיב"מ שם ס"ק יב בשם הפרישה, כדמשמע מדברי השו"ע שהם מדברי הרמ"ה, והנתיב"מ דחה דבריו, אבל בערוה"ש נראה שהסכים לדעת הפרישה, שחזקת המקח בצירוף הרוב עדיף מחזקת המוחזק, ואף אם לא נתן דמים מוציאים מהלוקח, עיין שם, ובקצוה"ח סק"א נראה שסובר כהנתיב"מ. ועיין בשער משפט כתב דתליא בפלוגתא דהרמב"ן והרא"ש גבי טריפות דסירכא שכשרוב קונים לשחיטה יש לומר שהמוכר סומך שגם לוקח זה מן הרוב ואין בה משום עולה, ושוב מוטל חובת התנאי על הלוקח, ואם לא התנה הפסיד, ואף מוציאים מידו, אבל להרמב"ן בכל אופן לא אמרינן דהו"ל לאתנויי, וה"נ אין מוציאים מיד המוחזק. ועי' פת"ש סק"י בשם הדגומ"ר.

⁴¹ שו"ע ונו"כ רלב כא גבי מכר לו זרעים הנאכלים, או שמשתמשים בהם לרפואה או לצביעה, ולא הודיעו שרוצה לזרעם, וזרעם ולא צמחו, אין זה מקח טעות, ואפילו היו זרעים שרוב בני אדם משתמשים בהם לזריעה.

⁴² שיכול המוכר לומר לשאר דברים מכרתי לך ולא למטרת הרוב.

⁴³ רמ"א שם בשם יש אומרים, והוא בטור בשם הרמ"ה, וכתב הטעם דכיון דרובא וחזקה מסייעין לו אין מוציאים ממנו, ולא מצאתי מי שחולק בזה, ולמה כתבו הרמ"א בשם יש אומרים. אמנם מדברי הלבוש ועוד אחרונים משמע שיש חולקים, שלעולם יד מוכר על העליונה, ועי' שו"ת רב פעלים ח"ב חו"מ סימן יב.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

ו. שאין נזקקין אלא לתובע תחלה ... פעמים שנוקקין

לנתבע תחלה והיכי דמי דקא זילי נכסיה

אין נזקקין⁴⁴ אלא לתובע תחילה⁴⁵, דכתיב (שמות כד פסוק יד) {מִי בָעַל דְּבָרִים וַיִּגַּשׁ אֲלֵהֶם, יִגִּיעוּ דְּבָרָיו אֲלֵיהֶם תַּחֲלִילָה. אולם אם ירד ערכם של נכסי הנתבע נזקקין לו תחילה, שעכשיו חזר הוא להיות בעל דברים ויגש הוא תחילה.

לפיכך נזקקין⁴⁶ לתובע תחלה ושומעין דבריו⁴⁷ ומקבלין עדותו תחלה, קודם שישמעו דבריו של נתבע, אפילו אם חשוש שימותו עדיו של נתבע או ילכו למדינת הים בעוד שמקבלין עדותו של תובע. והיינו דוקא כשאינם חולים או מוכנים לילך, רק שאפשר להודמן כן בפתע פתאום⁴⁸.

וגם אם התובע⁴⁹ רוצה שישמעו דבריו תחילה והנתבע רוצה שהוא יאמר תחילה, שאולי יודה מקצת ואין מודה מקצת חייב שבועה דאורייתא אלא כשהודה לאחר שטען התובע⁵⁰, נזקקין לתובע לשמוע דבריו תחילה, שאף אם יודה לו הנתבע מקצת, מכל מקום כל זמן שלא שילם לו הרי הוא הנתבע ובעל דינו מיקרי תובע וחייב שבועה דאורייתא שהיה לו לפרוע מה שיודה לו קודם שתבעו בב"ד.

ואם ירד ערכם של נכסי הנתבע כגון שהנכסים זולים בעת ההיא או שיצטרך למכרם בזול כשימכור במהירות לשלם לו, ולכך לא שילם לו קודם שתבעו, נזקקין לנתבע

⁴⁴ שו"ע ונו"כ כד

⁴⁵ כן הוא לשון הגמרא [ב"ק מ"ו ע"ב] והביאו הפוסקים, וכתבו עליו פירושים זה בכה וזה בכה וכולם אמת לדינא, משו"ה סתם המחבר ללמדינו שבכל ענין קאמרינן, ומור"ם כתב קצת מהן לגילוי מילתא וסיים וכתב וכל כיוצא בזה. סמ"ע שם א

⁴⁶ ברמ"א שם הביא כל המקרים להלן שבם בכלל אין נזקקין אלא לתובע תחילה

⁴⁷ דודאי נראה עיקר הפירוש נזקקין לתובע תחילה לענין שישמעו דבריו תחילה, דלשאר הפירושים קשה דהל"ל פוסקין לתובע תחילה, מאי נזקקין. ש"ך שם א

⁴⁸ שאם הם חולים או מזומנים לנסיעה פשיטא דאין לך זילי נכסיה גדול מזה, עוד יש שאר פירושים בזה ומביאם מהרש"ל פרק הפרה סי' ד', וכתב דלענין הדין כולם אמת, ע"ש שהאריך. ועיין בתשובת הר"ב [שו"ת רמ"א] סימן ק"ח ועיין בתשובת מהר"ש כהן ספר נ"י סי' כ"ה. ולפי שדינים אלו תלויים בראות עיני הדיינים קיצרתי. ש"ך שם ה', ונראה דה"ה דיש לחוש אולי בין כך יגבר יד זרוע רמה לילך בערכאות במקום שאין יד ישראל תקיפה כל כך, ג"כ בכלל זילי נכסי. אורים ה

⁴⁹ ש"ך שם א

⁵⁰ אבל אם הודה בנ' ואח"כ תבעו התובע בק' וכפר, פטור משבועת התורה כמבואר בסימן פ"ח סעיף מ"ו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

תחילה, ואם יודה לו מקצת קודם שיטעון התובע אינו חייב שבועה דאורייתא, שאינו חייב שבועה דאורייתא אלא כשקדמה תביעת התובע.

לפיכך ראובן תובע משמעון מנה שהלוהו בשטר, בענין שאין שמעון יכול לטעון פרעתי⁵¹, ושמעון משיב תפשת משלי כך וכך החזר לי מה שתפשת, או משכון היה לי בידך ונפחת מדמיו⁵², ומבקש זמן להביא עדים יותר משלשים יום⁵³, אף על פי שאנו יודעים שיש לו עדים שיודעים בדבר⁵⁴, בתחילה נזקקין לטענות ראובן ומוציאין לו המנה⁵⁵, ואחר כך נזקקין לטענות שמעון לדון על התפיסה והמשכון לכשיביא עדים.

ואם על ידי כך ירד ערכם של נכסי הנתבע שמעון, כגון שהיה צריך למכור נכסיו כדי לשלם לזה או שיש לו קונים לחפץ שתובע מראובן, ואם לא ידונו לו להוציא מידו ילכו הקונים מכאן ויצטרך אחרי כן למוכרו בזול, נזקקין לו תחילה, אם אנו יודעים שיש לו עדים שיודעין שהוא כדבריו⁵⁶. אולם אם⁵⁷ אמר להביא עדים תוך שלשים יום ממתנין לו אפילו אם לא יזולו נכסיו, כדין כל הנתבע שנותנים לו זמן שלשים יום להביא ראיה.

ואפילו אמר להביא עדים תוך שלשים נזקקין לתובע תחלה מיד לפסוק הדין, ואם יביא עדים תוך שלשים יום יסתור הדין, ואם לא יביא אותם נמצא שהתחילו השלשים יום שנותנים לו לפרעון מזמן הראשון שנפסק הדין.

⁵¹ כגון שהלוהו בשטר שחתומים עליו עדים, אבל אם היה נאמן לומר פרעתי, היה נאמן ג"כ בטענה זו שמועין יש לך משלי במינו דאי בעי הוה טוען פרעתי. סמ"ע שם ב

⁵² לבוש וסמ"ע שם ג ואפילו התובע מודה שנפחת, רק שמחולקים בדמי הפחת אם רב או מעט, אפ"ה דין הכי דנזקקין לתובע תחילה, סמ"ע (סק"ג) בשם דרכי משה בשם מרדכי ריש ב"מ (שם), ועיין תומים (סק"ב) שכתבת כי נראה דרוב פוסקים חולקים בזה אמרדכי ולדינא לא קאי.

⁵³ שהוא זמן ב"ד

⁵⁴ אף על גב דלעיל סימן י"ו סעיף א' אמרינן בשבית דין יודעין שפלוגי ופלוגי עדים בדבר נותנים לו זמן אפילו יותר משלשים יום עד שיוכל להביאם אפילו בלא זיילי נכסיה, התם מיירי שתבעו בעל פה בלא שטר ויכול הנתבע לטעון פרעתי או לא היו דברים מעולם דהוי תביעות תרוייהו ספק לבית דין איזה מהם טוען אמת, לכך צריכין לתת זמן ולהמתין עד שיתברר הדבר, אבל הכא מיירי שיש לתובע שטר ואין זה יכול לטעון פרעתי או לא היו דברים מעולם, הרי תביעות התובע ודאי שהרי שטר לפנינו ותביעת הנתבע ספק, לפיכך דוקא אי זיילי נכסיה וגם אנו יודעים שפלוגי ופלוגי עדים בדבר נזקקין לו או נותנין לו יותר משלשים יום עד שיוכל להביאם, אבל אי לא זיילי נכסיה אף על פי שאנו יודעים שפלוגי ופלוגי עדים בדבר, אין נותנים לו זמן יותר משלשים יום, דאין ספק לבית דין מוציא מידי ודאי לב"ד. לבוש שם

⁵⁵ אם יש לו מעות ואינו מבקש זמן אלא לברר תפיסתו ולנכות זה בהלוואתו, בזה קאמר דצריך לשלם לו מיד מאחר דאינו יכול להביא ראיתו שחייב לו כנגדו תוך ל' יום, ויותר מזה אין נותנין לו, א"כ למה לנו להמתין לו על חנם ל' יום, ואם אין לו מעות אין נותנין לו יותר מל' יום להשתדל מעות באיזה צד. סמ"ע שם ה

⁵⁶ רק שאינן מצויין לו להביאם עד אחר שלשים יום, ואנן ידעינן שאומר אמת שפלוגי ופלוגי יודעין בדבר, שאם לא כן אפילו לא זיילי נכסיו אין ממתנין לו יותר משלשים יום.

⁵⁷ סמ"ע שם ד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

וכן בכלל זה ראובן שתבע שמעון לדין ולא מצא עדים לדבריו, והדין נוטה לדברי שמעון לזכותו, ואמר ראובן שאינו רוצה שיפסקו לו הדין כי שמא היום או מחר ימצא עדים או שמעון יודה לו, ושמעון תובע שיפסקו הדין, נזקקין לראובן שתבע תחילה, ושומעין לו שלא לפסוק הדין.

ואם ירד ערכם של נכסי הנתבע מחמת שהוציא עליו קול שהוא חייב לו, נזקקין לשמעון לפסוק הדין לפוטרו לבטל הקול מעליו.

וכן אם פסקו שבועה לשמעון הנתבע וראובן אומר שלא יקבל השבועה עכשיו רק כשירצה הוא שומעין לו. וכן אם התובע הוא מהנשבעים ונוטלים אין הנתבע יכול לכופו ולומר תשבע מיד ואשלם לך אלא הברירה ביד התובע להמתין שאולי יודה לו הנתבע או יברר בראיה באופן שלא יצטרך לישבע⁵⁸.

וכן אם שמעון אומר הרי יש לו הרבה טענות עלי יטעון כולם ואחר כך אשיב לו, וראובן אומר איני רוצה לתבוע עכשיו תביעות אחרות רק את זו, אין מכריחין אותו שיתבע יותר, וכל כיוצא בזה אם לא שירד ערכם של נכסי הנתבע או שיש לנתבע היזק בזה כפי ראות עיני הדיינים נזקקים לנתבע.

ויש מפרשים עוד כגון שתובע ראובן לשמעון שחבל בו, ושמעון משיב שיש לו תביעות אחרות עליו, מגבין תחלה לראובן דמי חבלתו, אפילו שמעון אומר שיביא עדים היום או למחר אין ממתינין לו כלל, דקי"ל שאין נותנין זמן לחבלות.

⁵⁸ יש"ש ב"ק פ"ה

